

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

24. szám

Smini

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2018

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2018

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés

A főszövegben a szögletes zárójellel jelölt vagy a kisebb betűvel szedett szöveg a fordító kiegészítése.

A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükröfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

Smini

I.

A kóserság szimbolikus tanítása

A kóserság jelei

1. Smini hetiszakasunk sorba veszi azokat a tiszta állatokat, amelyek fogyasztásra megengedettek, és azokat a tisztátalanokat, amelyek fogyasztása tiltott.¹ A Tóra két ismertető jelet ad a tiszta állatokkal kapcsolatosan: a kérődzést és a hasított párosujjú patát.²

Ismertető jegyek vagy okai a kóserságnak?

Ezen jelek kapcsán felvetődik a kérdés,³ hogy vajon az állatok tisztaságát, illetve tisztátalanságát, önmagukban határozzák meg ezek az ismertető jelek, vagy csak segítik a felismerésüket?

Más szóval, a kérődző gyomor és a hasított pata azok a tulajdonságok, amelyek miatt egy állat tiszta, illetve amelyek hiányában tisztátalan, vagy ezekre a jelekre csak úgy kell tekinteni, mint a tiszta állatok külső ismertető jegyeire, ami egyben azt is jelenti, hogy az állat maga egyéb okokból tartozik a tiszta állatok csoportjába, de hogy könnyebb legyen felismerni, az Örökkévaló ezen jegyekkel látta el.

Ezen két megközelítés között van egy gyakorlati különbség:

A tórai törvény azt mondja,⁴ hogy –

függetlenül attól, hogy magán hordja-e vagy sem a tisztaság ismertető jegyeit – „a tisztából származó maga is tiszta...”. Például, amikor egy tiszta állat utódjának nincs hasított patája, az tisztának számít, függetlenül attól, hogy nem rendelkezik a kóserság jegyeivel. Tekintettel arra, hogy kóser állat sarja, így maga is kósernek számít.

Ha az említett jegyek csak azt a célt szolgálják, hogy könnyebb legyen felismerni (mint a második megközelítésben), akkor ezen szabály logikailag is következetes: mivel tiszta állat utódjáról beszélünk, nincs is szükség más egyéb jelre. Ha azonban az említett jegyek önmagukban határozzák meg a tisztaságot, akkor a logika alapján, azon utód, amelyiknek nincs hasított patája, a tisztátalanok csoportjába kellene hogy tartozzon. Tehát azon tény, hogy ennek dacára, a törvény szerint kósernek számít, azt mutatja, hogy ez nem egy logikai következtetés, hanem egy bibliai rendelet következménye.

Szabad-e játszani a nem-kóser fajú, kóser állattal?

Az, hogy a tisztaság státuszát logikai következtetés, vagy bibliai rendelet hatá-

¹ 3Mózes 11. fejezet.

² Uo. 11:3.

³ Jozsef Rosen rabbi Rogacsovából, *Cafnat páneách* a Maimonidész, *A tiltott ételek szabályai* 1. feje-

zethez, lásd ott hosszabban. Lásd még *Tévelygők útmutatója* 3:48. Lásd még *Likuté szichot* 2. kötet Róé 375. oldaltól.

⁴ *Böchorot* 5b.

rozza meg, konkrét törvénybeli különbséget is magában rejt:

A tiszta, tehát kóser állatokkal nem szabad játszani. Van ugyanis egy olyan törvény, amely tiltja, hogy fogyasztásra alkalmas dolgokkal játszadozva, tékozlóan viselkedjünk. Ez a szabály azonban csak arra az esetre vonatkozik, amikor a fajta önmagában véve is tiszta. Ha azonban a fajta önmagában véve tisztátalan, csupán a bibliai rendelet által „lett tisztává”, akkor ez a tiltás nem áll fenn.

Ez a megkülönböztetés „a leviátán, melyet alkottál, hogy játszadozzon abban”⁵ zoltár-vers alapján is bizonyítást nyer. A Jeruzsálemi Talmud⁶ felteszi a kérdést ezzel az idézettel kapcsolatban: Miként játszhat valaki egy tiszta állattal? És meg is adja rögtön a kérdésre a választ: A leviátán önmagában véve tisztátalan állat, csakis egy egyedi törvénynek köszönhetően számít mégis tisztának. Ezek alapján pedig érthetővé válik, hogy ha a tisztaságot egyedül a bibliai rendelet határozza meg nem pedig az állat faja, akkor az lehetővé teszi, hogy a játszunk vele.

A kóserság jegyei nem csak ismertető jegyek

2. Egy sor bizonyíték van arra vonatkozólag, hogy a tisztaság ismertető jegyei, valójában nem csak ismertető jegyek, hanem valóban meghatározzák a tisztaság tényét.

Erre utal maga a bibliai törvény megfogalmazása is, amikor azt mondja, hogy

bizonyos állatok tiltottak, „mert kérődző az, de patája nincs meghasadva...”⁷

További bizonyíték, hogy a „tavi kakas” is tiltott.⁸ Toszáfot⁹ jegyzi meg, hogy bár a „tavi kakas” tojó tyúkja kóser, tekintettel arra, hogy kakascsbéje nem rendelkezik a kósersági jelekkel, így a kakasa nem kóser. És ebben az esetben nem alkalmazható a „tisztából származó is tiszta” törvénye sem, ugyanis a tyúk nem közvetlenül szüli meg a kis csibét, hanem tojást rak le, amelyet a földre tojt, s onnan fejlődik ki belőle a kiscsibe. Ennek értelmében pedig tiltott, mert magán hordja a tisztátalanság jegyét.

Ha az említett jegyek, csupán az azonosítás célját szolgálják, és amúgy ismerjük a madár fajtáját, annak jegyeitől függetlenül, akkor mi a jelentősége annak, hogy magán hordja-e a tisztátalanság jegyeit? Ettől még fel sem kéne, hogy merüljön, hogy a kakas nem kóser? Csakhogy ebből is látjuk, hogy ezek a jegyek önmagukban határozzák meg a tisztaság státuszát.

A „tisztából származó maga is tiszta” elve pedig ennek értelmében csupán egy bibliai rendelkezés, amely azon nyomban érvényét veszti, amikor kiderül, hogy a madár a „földről fejlődött ki”, hiszen a tojótyúk földre tojt tojásából és nem közvetlenül a méhéből születik meg.

A kóserság jegyeinek tartalmi jelentése

Ezek alapján tehát még mindig fennáll a kérdés: mi az összefüggés a kérődző gyo-

^[5] Zsoltárok 104:26.

^[6] Jeruzsálemi Talmud, *Sábát* 9:7. [a *Jób* 40:29-et idézve: „Játszhatsz-e vele, mint madárral?]. Lásd még *Chulin* 67b. és *Chidusé ágádót* ott, *livijátán* kezdőszóval.

^[7] *3Mózes* 11:4–6., és *uo.* 11:7: „mert hasadt patájú ugyan és kettéhasított a patája, de nem kérődzik”.

^[8] *Chulin* 62b.; *Nidá* 50b.

^[9] *Toszáfot*, *Nidá* 50b., *tárnögoltá* kezdőszóval.

mor, a hasított pata és a kóserság között? A kérdést már akkor is meg kellene válaszolni, ha azt mondanánk, hogy ezek a jegyek csupán azt a célt szolgálják, hogy a tiszta állatok azonosíthatók legyenek. Ebben a világban ugyanis végső soron mindent az isteni gondviselés irányít, ami a legapróbb részletekre is kiterjed, így bizonyára a Tórára és a parancsolatokra is. Az a tény, hogy éppen ezek a jegyek a tisztaság ismertető jegyei, azt bizonyítja, hogy azok belső karakterükből fakadóan, tehát esszenciálisan kapcsolódnak a tisztasághoz – legalább mintegy a tisztaság következményeként (az azonosítás céljából), ha nem is okaként (a tisztaság meghatározójaként) mint az első megközelítésben.

Amit megeszünk, húsunkká és vérünké válik

3. Az étkezési törvények mögött meghúzódó egyik ok,¹⁰ hogy bármi, amit az ember megeszik, az vérévé és húsává – tehát az azt fogyasztó szerves részévé – válik. A Tóra tehát tiltja bizonyos ételek fogyasztását, hogy ezáltal megóvjon minket a bennünk lévő negatív tulajdonságok magunkba szívásától.

Ezen elv, a tisztaság és a tisztátalanság jegyeinek az elvére is vonatkozik. Ha a Tóra tiltja azon állatok fogyasztását, amelyeknek nincs kérődző gyomor és hasított patája (hogy ezzel eleve kizárja az ezen állatokban rejlő romlott tulaj-

donságok részünké válását), akkor a helyes viselkedésünknek minden bizonnyal olyan elemeket kell tartalmaznia, amely a kérődző gyomor és hasított pata spirituális koncepcióit foglalják magukban.

Az ember „állata”

4. A Tóra valamennyi aspektusa tanítással és útmutatással szolgál számunkra.¹¹ Ha tehát vannak jegyek, amelyek az állat tisztaságának – legalábbis – az azonosítását szolgálják, akkor ez azt tanítja, hogy a kérődző gyomor és a hasított pata metaforikus megfelelői az ember esetében is alkalmasak annak azonosítására, hogy az illető viselkedése tiszta, vagy netán – *Is-ten ments!* – annak éppen az ellenkezője.

Ennek a tanításnak van egy másik részlete is. A Tóra ezen ismertető jegyekre úgy utal, mint amelyek az állat tisztaságának a státuszát határozzák meg. Tehát spirituális megfelelőjük, az embert illetően, szintén az emberi szív állati részének, más szóval az állati ösztön-léleknek felelnek meg. A jelek tehát nem arra hivatottak, hogy az isteni lélek viselkedését értékeljék. Azt például, hogy az illető tóratanulása és vallásossága személyes érdekektől mentes és őszinte e. Hiszen az embernek akkor is folytatnia kell a Tóra tanulását és a micvák megtartását, ha nem teljesen hátsó szándék nélkül teszi azokat. Hiszen „az önző érdekektől vezérelt ... tóratanulás és jó cselekedet, végül majd önzetlen cselekvéshez vezet”.¹² A jelek te-

¹⁰ Náchmánidész a 3Mózes 11:12-höz; és számos egyéb forrásból. Lásd még *Sulchán áruach*, *Jore déá* 81. fejezet vége.

¹¹ A Tóra szó az útmutatása utal (*horáá*), „mer útmutatásul szolgál, és feltárja azt ami rejtve volt,

amit nem tudtak” – *Zohár* 3:53b. Lásd még *Zohár* 3:260a.; Jehuda Löw rabbi, *Nötivot olám*, *Nötiv há-Torá* 1. fejezet, és *Nötiv háemuná* 2. fejezet.

¹² [*Pszáchim* 50b.] Lásd *A Tóra-tanulás szabályai* 4:3.; *Tánjá*, 39. fejezet.

hát nem ezt, hanem azt hivatottak kifejezni, ami az anyagi létünkkel és állati ösztön lelkünkkel kapcsolatos. Azt, hogy az a bizonyos állati lélek tiszta-e vagy tisztátalan.

„Lehet valaki romlott a Tóra engedélyével”

Mindkét állatfajta említésre kerül a Tórában. A tisztátalan állat is. Ez azt jelenti, hogy valaki úgy is lehet „tisztátalan állat”, hogy közben követi a Tóra utasításait. Ahogy Náchmánidész híres mondása tartja: „Lehet valaki romlott ember a Tóra engedélyével”. (Ez persze csak lát-szólagosan van a Tóra engedélyével, hiszen valójában az ilyen ember megszegi a Tóra „szent legyél”¹³ parancsát, amely igen fontos és alapvető parancsolat.) A tiszta állat felismerése érdekében tehát a Tóra két jellel szolgál:

a) hasított pata és b) a kérődző gyomor.

Csak a lábunk legyen a földön!

5. Általánosan, még az állatokat illetően is jelentős különbség van a fej és a láb között, ahogy az világosan kiderül a sérült állatokkal kapcsolatos törvényekből. De ezen túlmenően is elmondható, hogy még az állatok esetében is igaz, hogy csak a lábuk az, amely közel van a földhöz. Az emberre vonatkoztatott párhuzam tekintetében, ez a következőt jelenti: Még az állati ösztönlélek esetében is, a magasabb rendű képességeknek nem

szabad elsüllyedniük a materialításban, anyagi dolgokban. Még az állati ösztön esetében is, csak a fizikai cselekvés képességeit szabad hogy lefoglalják az anyagi dolgok.¹⁴ És azokat is csak annyira, amennyire feltétlenül szükséges.

„Ne tedd a fejed a kalocsniba!”

Ennek kapcsán mesélik, hogy a Rebbe RáSáB idejében volt egy komoly tehetséggel és szellemi kvalitással megáldott haszid, aki egyre intenzívebb üzletelésbe kezdett kalocsnikkal. Már-már teljesen elmerült benne. A Rebbe RáSáB azt mondta neki: „Lábakon már láttam kalocsnit, de hogy valaki a fején hordja őket...?”

Patával kell a föld fölött járnunk

Sőt, még a lábak szintjén sem lehetünk közvetlen kapcsolatban a földdel, a kettő között kell, hogy legyen valami közbülső – egy „pata” – ami elválasztja a lábat a földtől, a világi dolgoktól.

Hasított pata – a földi dolgokba is be kell hatoljon az isteni fény

A פָּרְסָה (pata) – amelyet, ha egy áleffel írunk (פָּרְסָה) elválasztást, takarást jelent – azonban hasított kell hogy legyen. Ez azt szimbolizálja, hogy még földi dolgokban való foglalatosságunk idején is mindig jelen kell, hogy legyen az istenség fényének a ragyogása. Más szóval, földi dolgainkat olyannyira át kell, hogy hassa a szent, hogy folyamatosan látnunk kell benne az istenit.¹⁵

¹³ Náchmánidész a 3Mózes 19:2-höz. Lásd még *Tánjá*, 30. fejezet.

¹⁴ Lásd *Likuté szichot – Brésit, Vájécé* 4. bekezdés; *Likuté szichot – Smot, Vájákhél* 2-3. fejezet.

¹⁵ *Tánjá* 7-8. fejezet (lásd még *Igeret hákodes* 26. fejezet), amely azt fejtegeti, hogy az *ászur* kifejezés (tiltott) másik jelentése lekötött, leláncolt. Ez azt vonja maga után, hogy a Tóra által tiltott dolgokat

A haj spirituális jelentése

(Ez analóg a haszid filozófiában tárgyalt haj eszmeiségével:¹⁶ A nők fedetlen haja egyfajta meztelenségnek számít.¹⁷ A Levitákról is ehhez hasonlóan mondja az Írás, hogy „borotválják meg testüket.”¹⁸ Másfelől azonban, a *názir* esetében, az a törvény, hogy „vadul növezzék fejének a haját.”¹⁹ A haszid filozófia magyarázata erre az, hogy ahol nagyon enyhe az isteni vitalitás és fény, ott a haj egy negatívum (ugyanis a haj a *cimcumot* – összehúzó-

dást, korlátozást – szimbolizálja; hiszen a haj forrása és maga a haj között található a koponya közbeékelődése). Ahol azonban bőséges életerő és fény van, ott a hajnak is szükségszerűen jelen kell lennie. Ennek alapján pedig már érthetővé válik, hogy miért az a törvény a *názirnál*, hogy „legyen szent, vadul növezzék fejének a haját.” Csak úgy, mint az állatok patája esetében, ahol a pata hasadéka az, amelynek folytán azt tisztának soroljuk.²⁰)

a *klipá* (gonosz) tisztátalan ereje köti le: a szentség szikrái pedig amelyek éltetik őket, benne vannak lekötve, amiket nem képes így az ember felszabadítani. Ezért nem szabad az embernek magáévá tenni ezeket, ugyanis még a legjobb szándékkal sem tudja azokat spirituálisan felemelni őket. A *mutár* (megengedett) kifejezést szabadnak, kiszabadítottnak is fordíthatjuk. Ez azt vonja maga után, hogy a Tóra által megengedett dolgok azonban nincsenek a *klipa* rabságában. Az őket éltető szentség szikrái ez által felszabadíthatók, és amikor az ilyen dolgokat a jó cél érdekében használunk (lásd fent, *Vájikrá* 5. bekezdés, és 37-41. lábjegyzetek), akkor azok felemelkednek a szentségbe, illetve eggyé válnak vele.

A haszid filozófia tanítja, hogy az állatok különböző patái két egymástól eltérő aspektust hivatottak jelezni. A hasítatlan paták zártak, így a szentség szikrái is eredeti állapotukban tárolódnak bennük, anélkül hogy kijuthatnának onnan. A hasítatlan, zárt pata kizárólag a fizikálisághoz kötődik, a vegytiszta állati ösztönökből fakadó vágyak és motivációk irányába. Az ilyen patával rendelkező állatok tehát tiltottak (*ászur*). A hasított pata ezzel szemben a *klipát nogá* (az a *klipá*, amely egyfajta fényességet, világosságot tud magáénak) jelenlétét hivatott jelezni: nem csak a rosszal, hanem a jóval is kapcsolatban van, így ennek már lehetséges a spirituálisan magasabb szintre emelése. A hasított pata kétfelé szelt, egész hosszában, így a szentség is képes belé hatolni. A hasított pata nem akadályozza a szentség behatolását, sőt, lehetővé teszi, hogy az még az olyan világi dolgokat is

áthassa, amikkel érintkezésbe lép. A hasított pata ebből kifolyólag a fogyasztásra alkalmas állatok ismertető jegye. Lásd *Cemách cedek*, *Or háTorá*, *Vájikrá* 1. kötet, 45-47. oldal.

(Szükségtelen mondani, hogy a hasított pata önmagában még csak a kóserság szükséges feltétele, amelyet a kérődző gyomor egyidejű jelenléte tesz elégségesé, s ekkor már az állatot fogyasztásra alkalmasnak tituláljuk, azaz kósernek. A sertés az egyetlen olyan állat, amely teljesen hasadt patával rendelkezik, de nem kérődző és ezért tiltott – *3Mózes* 11:7.; mégis, még erről is úgy tartjuk, hogy eredetileg a *klipát nogá*ból származik. A *klipát nogá* sajátága az, hogy azt a szentségbe is felemelhetjük, ugyanakkor a tisztátalanságba is süllyedhet. Ezek alapján már érthetővé válik, hogy ezen állat annak potenciális tisztátalanságába merült, és nem a szentségébe (lásd *Midrás Vájikrá rábá* 13:5.); és éppen ezért ez a tisztátalan és így tiltott állatok csoportjába soroljuk. Mindazonáltal, a messiási jövőben még ez is a szentséghez emelkedik fel a benne lévő eredeti potenciálja okán. Lásd még *uo.* a 48. és 239. oldalaktól. *Májim rábim* 5636, 84. fejezet, és az említett források ott, a 328. lábjegyzetben.

¹⁶ *Likuté Torá*, *Emor* 31d-32a.; *Derech micvotchá*, *Tigláchát möcorá*.

¹⁷ *Brácho*t 24a.

¹⁸ *4Mózes* 8:7.

¹⁹ *Uo.* 6:5.

²⁰ „A haj az agynak a felesleges túlnövése” (*Zohár* 3:134a.). Saját státusa ebből kifolyólag tehát forrá-

A földi dolgokban se különülünk el az Igaz Egytől

A *Tánjá* ennek értelmében tanítja, hogy „még a földi dolgokban sem szabad, hogy Istentől, az Igaz Egytől elkülönüljünk.”²¹

A pata tehát teljes hosszában hasított kell hogy legyen, a legtetejétől egészen a legaljáig.²² Azért, hogy az isteni Egység még legmélyebb szintekre is behatolhasson.

Ugyanis csak ebben az esetben tudjuk állatunkat (állati ösztön-lelkünket) tiszta állatként tudni. Vagyis biztosítani, hogy a testi létünkhez feltétlenül szükséges fizikalitás „tiszta állat” legyen.

Ahogy a *Málé hároim* szerzőjének, *Köhilát Jáákov* című könyvében áll, hogy az állat, בהמה (*böhémá*) szó, valójában a בשר היורר מן השמים (*bászár hájored min hásomájim*; égből alá szálló hús) akronimja;²³ Ennek pedig feltétlenül tisztának kell lennie, hiszen a mennyekből nem száll alá tisztátalan.²⁴

A hasított pata kettősége

7. A hasított patának létezik egy másik aspektusa is.²⁵ Az a tény, hogy a pata kettéhasadt, azt jelzi, hogy a „földön járás”, a földi elfoglaltságok két orientációt kell, hogy magukba foglaljanak: „a jobb kéz közelebb húz, a bal pedig elvon.”²⁶

sa által meghatározott. Ha ez egy a nagy szentségek közül, akkor a haj is ennek megfelelő, szentséghez kapcsolódó módon fog kifejezést nyerni, és ezzel ellentétes módon ha forrása a szentséggel ellentétes. Ezek alapján már érthetővé válik, hogy a Tórában helyenként magas minőséget tulajdonítva beszélnek a hajról (mint például a *názir* esetében), más helyeken azonban elítélő módon szólnak róla (mint például a leviták esetében, stb.). Az állat pata analógia tekintetében, ez feljebb, a 15.

Hiteltelen a Tórát „megreformálni”

Vannak olyanok, akik kizárólag „a jobb kéz közelebb húz” elvét alkalmazzák, mindenféle korlátozás nélkül. Ők azzal érvelnek, hogy annak érdekében, hogy egy zsidót közelebb vonjunk a Tórához, érdemes a Tóra tekintetében rugalmasságot tanúsítani, sőt akár meg is változtatni a Tóra szabályait a jelenkori trendeknek megfelelően. Isten ments!

A zsidók közelebb vonása a Tórához természetesen tényleg nagyon fontos. A Misna is ezzel összhangba mondja, hogy „emberszerető, aki közel hozza őket a Tórához!”²⁷ Mint azt már számos alkalommal taglaltuk²⁸ ez azt jelenti, hogy még azt is szeretnünk kell, és közelebb vonni a Tórához, akit csupán „teremtményként” aposztrofálunk, tehát azt, akinek azon kívül, hogy Isten teremtménye nincs más érdeme.²⁹

Azonban csak ezen okból kifolyólag amellet érvelni, hogy a Tórát meg kellene reformálni – Isten ments! – teljes ellentétben áll mind azzal, amit a Tóra képvisel. Ez már magából a Misnából is egyértelműen kiviláglik, amikor úgy fogalmaz, hogy „közel hozza őket a Tórához”, és nem pedig azt, hogy a „Tórát hozza közel öhozájuk”, azaz az ő pillanatnyi elvárásaikhoz.

lábjegyzetben foglaltak kontextusában nyer világosabb kifejtést.

²¹ *Igeret hákodes* 9. fejezet.

^[22] Lásd Rási a 3Mózes 11:3-hoz.

^[23] *Köhilát Jáákov*, *böhémá* kezdőszóval.

²⁴ *Szánhedrin* 59b.

²⁵ Az itt közölt magyarázatokon túl, lásd még *Likuté szichot* 2. kötet Rőé.

²⁶ *Szotá* 47a.; *Szánhedrin* 107b.

Még ha igaz is lenne, hogy ez a fajta megközelítés közelebb vonja a zsidókat a Tórához, azt mindig szem előtt kell tartanunk, hogy a Tóra eleve kizárja a legcsekélyebb változtatás lehetőségét, legyen szó akár tórai vagy rabbinikus előírásról, vagy akár csak a legutóbbi nemzedékek törvényhozóinak intézkedéseiről.³⁰

Egy igaz próféta átmeneti változtatása

(Csak egy valódi próféta által eszközölt változtatások azok, amik megengedhetőek, de még ebben az esetben sem lehet az ilyen több, mint egy pillanatnyilag megengedett átmeneti változtatás. Az ilyen esetben ugyanis a Tóra átmeneti megváltoztatásának lehetősége, maga is egy tórai törvény, amelyet csakúgy kell követnünk, mint a Tóra bármely más szabályát. Ilyen volt Élijáhu próféta esete a Kármel hegyen: ő valódi, autentikus próféta volt, parancsai pedig ideiglenes rendeletek voltak a szükség idejében.)³¹ Az imént említett indokló körülmények hiányában azonban, a Tórától való legcsekélyebb elmozdulás is szigorúan tilos, függetlenül az esetleges pozitív hatásoktól.

Ráadásul az igazság az, hogy ezek a változtatások nem hogy nem fogják közelebb hozni a zsidókat a Tórához, ha-

nem éppen ellenkezőleg: ez csak rontani fogja a helyzetet, és az eszközölt változtatások magát a kezdeményezőt fogják utol érni, egészen addig, amíg teljesen el nem távolodik a Tórától és a zsidóságtól.

Az erdőben sem rögtön tévedünk el

Apósomnak, a Rebbének van egy jól ismert példázata erre: amikor elveszünk az erdőben, ahol kegyetlen állatok vesznek körül, nyilvánvalóan nem az otthon küszöbét elhagyó első lépéssel találtuk magunkat az erdő sűrűjében. Elsőre még a világ királyának királyi ösvénye felé vettük az irányt. Ezt követően csak egy hajszálnyira kanyarodtunk le arról, majd az előző hajszálnyit is ugyanennyivel megtoldva kanyarodtunk még jobban el, és ugyanígy folytatva egyre jobban, egészen addig, amíg az erdő sűrűjében nem találtuk magunkat, veszedelmes állatok között.³²

Mindent jól meg kell rágni

8. A hasított pata jegye önmagában azonban még nem elegendő. A kérődző gyomor jegyének is jelen kell lennie.

Minden földi jellegű tevékenységünk felett, mielőtt abba belekezdenénk, alaposan el kell rágódnunk. Tisztázni kell, és körvonalazni, nem egyszer nem két-

²⁷ Az atyák bölcs tanításai 1:12.

²⁸ Lásd *Likuté szichot – Brésit, Vájigás* 11. fejezet; *Likuté szichot* 2. kötet 315. oldalról.

²⁹ *Tánjá* 32. fejezet.

^[30] Lásd Maimonidész, *A hit alapelvei*: „A kilencedik hitelv az eltörléshez kapcsolódik. Ez annyit tesz, hogy a Tóra, amelyet Mózesen keresztül kaptunk meg, soha nem változik, vagy válik semmissé. Nem lesz másik Tóra, ami Istentől érkezik. Semmit sem tehetünk hozzá, illetve vehetünk el

belőle, sem az írott, sem a szóbeli tanból, ahogy azt a mondás is örzi: „ne tégy hozzá, és ne vegyél el belőle” (*5Mózes* 13:1.). Lásd még *A Tóra alapjainak szabályai* 9:1.; *A lázadók szabályai* 1–3. fejezetek és *Tevélygők útmutatója* 2:39. és 3:41.

³¹ *A Tóra alapjainak szabályai* 9:3. [Lásd még *Széfér hámicvot* I:172.]

^[32] Lásd még *Sábát* 105b. Lásd még *Likuté szichot – Brésit, Vájésev* 3. rész, különösen a 13. bekezdés és ott a 31. lábjegyzet.

szer, hogy mibe is vágunk bele, és hogy ha bele is vágunk, tudjuk, hogy miként tesszük azt. Csak ekkor válhat az tiszta állattá.

A haszid filozófia terminológiájában,³³ ez a *birurim* folyamata, amelynek első lépése a *birur Bán*, a második pedig a *birur Má*.³⁴

[33] Lásd *Májim rábim* 5636, 84. fejezet.

[34] A *birur* spirituális tisztítást jelent, szűrést. A kabbalisztikus-haszid terminológiában ez a spirituális megtisztulásnak, és felemelkedésnek a folyamata. A teremtett világ isteni szándékának, céljának megfelelő felemelése és megtisztítása. A *birur* a szent szikráknak, pontosabban az isteni szikráknak a *klipából* (a gonosznak, vagy egyszerűen csak a profánnak) való kiszűrését jelenti. Ezek a szikrák a *klipának* a valóságába vannak ágyazva, hogy lehetővé tegye azok létezését, hogy így végső soron beteljesíthessék a teremtésben betöltött isteni szándéknak megfelelő szolgálatukat. Amikor a Tóra által előírt módon kapcsolódunk a teremtett valósághoz (akár aktív részvételtől beszélünk, bizonyos dolgokat megcselekedve, akár passzívról, tehát bizonyos dolgoktól elhatárolódva), mi is és a minket körülvevő valóság is felemelkedik, és a szentséggel egyesül. Amikor azonban ezekhez a dolgokhoz nem a Tóra által megszabott módon közeledünk, nem beszélve arról, amikor azzal éppen, hogy ellentétesen tesszük, a Tóra útmutatásaival ellentétes módon, akkor azok a tisztátalanságba lesüllyednek, és a tisztátalansággal válnak eggyé. (Lásd hosszabban, *Mystical Concepts in Chassidism* 11. fejezet.)

A haszid filozófia a *birur* kétszintű folyamatáról beszél: a *birur bán*-ról, és a *birur máh*-ról. A *bán* és a *máh* is Isten neveit jelöli. A *Hávájá* kimondhatatlan négybetűs nevét fonetikusán többféle módon is ki lehet betűzni. az egyik a ם״ו״ר״א״ר״א״ו״ה״י״. Ennek *gemátriája*, azaz héber betűk szerinti számértéke 45, amely számtani értéket a héber ם (mem) és ה (hé) betűk jeleznek: םה. Erre utal a *máh* név. A másik módja, hogy úgy írjuk: ה״ה״ו״ר״ה״ה״ה״ו״ה״י״. Ezen betűk összesített számta-

A hagyomány ereje

9. Ebben a kontextusban, van egy másik erkölcsi tanítás is, amelyet a szárnyasok tisztaságának jegyeiből tanulhatunk.

A szárnyasok esetében nem támaszkodhatunk pusztán a jegyekre, hanem a faj tisztaságát alátámasztó hagyományt is alkalmaznunk kell.³⁵ Ezzel kapcsolatban

ni értéke 52, amit héberül a ב (bét) és נ (nun) betűkkel írunk, ן״ב (BÁN)-ként. (Hogy miért a ן״ב (BÁN) nevet használjuk a látszólag logikusabb ן״ב (NÁB) helyett, lásd *Széfer Báál Sém Tov, Lech lechá* 10. lábjegyzet lapszéli glosszája és *Likuté szichot* 16. kötet 492. oldal.). Mint minden név esetében, ezekre is érvényes, hogy azok az isteni megnyilvánulásnak, energia kiáramlásának egy, a teremtés valóságát érintő specifikus aspektusát jelzik. (Lásd még feljebb, *Vájikrá* 13. és 15. lábjegyzetekben.) A *MáH* Istennek az ősi transzcendens megnyilvánulására utal, a *BÁN* pedig arra az ősi isteni energia kiáramlására, amely a *MáH*-ban gyökeredzik.

Azt, hogy ezek a nevek miként hatnak a teremtésre, ugyanezen terminusok egy másik aspektusában foghatók meg: A *MáH* szó önmagában héberül a mi kérdőszóra utal, arra a kérdésre, hogy kik és mik vagyunk (2Mózes 16:7–8.; Rási ott: „Mi a mi valódi jelentőségünk). Ez tehát a teljes önmegtágadásra utal, egészen addig a pontig, amíg rá nem jövünk, hogy Isten az egyetlen valóság. A *MáH gemátriája* 45, ami megegyezik az אדם (ádám), szó számértékével (*Tikunei Zohár, Bev. 7b.*; lásd még *Zohár* 1:24a.), ami az embernek, mint fogalomnak a legmagasztosabb kifejezése (*Zohár* 3:48a. Lásd *Likuté szichot – Brésit* 202. oldal f lábjegyzet).

A *BÁN gemátriája* 52, ami megegyezik az állat szó héber megfelelőjének (בהמה; *böhémá*) számértékével – lásd *Tánjá* 46. fejezet vége – ami arra utal, hogy ez a teremtett valósághoz kapcsolódó alacsonyabb megnyilvánulás, nem úgy, mint a *MáH*, ami pedig meghaladja a teremtés szintjét (isteni transzcendencia).

A *birur* folyamata megtisztítja és felemeli a teremtett entitásokat, az isteni szándékkal van

rögtön felvetődik annak a kérdése, hogy vajon mi szükség van egy ilyen hagyományra? Azt gondolhatnánk, hogy csupán az említett jegyek észrevételezése, elegendőnek tűnhet számunkra, hogy tudjuk mi tiszta és mi nem. A válasz erre azonban az, hogy soha sem elegendő csupán saját értelmünkre támaszkodnunk. Megeshet, hogy valaki a Sulchán áruchot (a zsidó törvénytár) tanulja, és olyan magaviseletet tanúsít, amelyet látszólag úgy ítélnénk meg, hogy „túlmutat a szigorúan vett törvényi követelményeken,” és ezzel egy időben mégis a legalantasabb mélységben van, Isten ments.

Kapcsolódás a Rebbéhez

Ebből látjuk, hogy a hagyományra szükség van! A *מסורה* (*meszora*; hagyomány) szó szorosan kapcsolódik a *מסירה* (*möszirá*) szó jelentéséhez, ami továbbadást, kapcsolódást (*התקשרות*; *hitkásrut*) jelent. Kapcsolódnunk kell a Rebbéhez, a „vadászat mesteréhez”, azaz ahhoz a Rebbéhez, aki mindig a zsidó lelkek mentésével volt elfoglalva, aki „ismerte őket, és névjegyzéküket,” hogy meg tudja őket menteni gonosz hajlamaik csábításától.³⁶

(5710–1950.
Röe hetiszakasz szicháiból válogatva;
5716–1956. Smini hetiszakasz szichája)

jelen, amint azt a *Bán* név is jelzi. A szentség szikráit ezen a néven keresztül lehet kiszabadítani. Ennek értelmében magyarázzák, hogy az állat héber megfelelője (*בהמה*; *böhémá*, amelynek a számértéke mint korábban említettük 52) valójában a *biruré hánicucin min háklijot* (*בירורי הניצוצין מן הקליפות*; *klipá* szikráinak a megtisztítása) szavak akronimja (lásd *Köhilát Jáákov*, *böhémá* kezdő szóval). Ez a *birurnak* az első szintje: a jó leválasztása a rosszról, a *klipát* *nogának* és az állati ösztön léleknek a megtisztítása. Ez az isteni feljebb valóság tudását, elismerését jelzi, vagy is a *bitul hájés* (*ביטול היש*) jelenségét – az egónak, az én központúságnak a legyűrését az emberben és anyagban egyaránt. Ez azonban önmagában még nem elégséges.

Miután a *birur Bán* folyamata már végbe ment, még mindig hátra van a *birurnak* egy magasabb, *MáH* szintjén lévő folyamata. Ebben már nem csak a *bitul hájés* van jelen, tehát az egónak az Isten viszonylatában történő megtagadása, hanem egy valódi, teljes önmegtagadás, még pedig a „nincs más, csak Isten” felismerésének az értelmében. Ez nem más, mint a végső felemelkedés. (Lásd még mind erről *Torá or*, *Vájchi* 47d-től; *Li-*

kuté Torá, *Bálák* 69a-tól; *Széfér hálikutum–Cemá-ach cedeq*, *mem* kezdőszóval, 121. oldaltól.

Ez tehát a kérődző gyomornak a misztikus koncepciója: nem megelégedni egy sima áttöréssel, megtisztulással, hanem egészen addig menni, amíg a spiritualitásban egész finomra nem csiszoltuk magunkat.

³⁵ *Sulchán áruch*, *Jore déá* 82:3.

[³⁶] Ezen utolsó mondat a *Chulin* 63b. parafrázisa: „A tiszta madarakra vonatkozólag a hagyományra támaszkodunk (tehát hogy a madár a tórai törvény értelmében alkalmas fogyasztásra). Egy vadásznak is hiszünk, amikor azt mondja: *A mesterem – aki a vadászat mestere – tanította nekem, hogy ez a madár tiszta ...* feltéve, hogy ismeri őket (a madarakat) és névjegyzéküket (tehát a faji besorolásukat).”

Egy profi vadász képes megkülönböztetni egy mástól a fogyasztása alkalmas illetve alkalmatlan madarakat. Tapasztalt, így már tudja, hogy miként kell elfognia, és felülkerekednie a különböző állatokon. Ugyanezen tétel a spirituális valóságra is érvényes, a *jécer hárá*, tehát az állati ösztön készletének megannyi fajtájára, és ravaszkodásukra.

II.

Isten szerelme és az alázat örök parancsa

Hetiszakaszunk témái

10. Hetiszakaszunk a következő témákat veszi sorra: először a Szentély nyolcadik napi felavatásáról beszél, majd Áron két fiának a haláláról, végül arról, hogy mely állatok tiszták (emberi fogyasztásra alkalmasak) egészen rovarok és a csúszó-mászók fogyasztásának a tiltásáig.

A felavatás nyolcadik napjának az volt az előnye az azt megelőzőkhöz képest, hogy ekkor a Szentélyt, annak felállítása után már nem szerelték szét.³⁷

Az örök csomó

Bármilyen, amit tórai utasítást követve hajtunk végre, maradandó.³⁸ (Erre jó példa az a – szombati törvényekkel kapcsolatos – szabály, hogy az a csomó, amit már eleve azzal a szándékkal kötünk, hogy utána kioldjuk, nem számít „állandó csomónak.”³⁹ Azonban, ha a szóban forgó csomót tórai előírást teljesítve kötöttük meg, akkor állandó csomóként kell számon tartanunk. Az

a tény ugyanis, hogy azt tórai előírást követve kötöttük meg, egyfajta állandósággal ruházza fel.⁴⁰ Bár a mi fizikai valóságunkban, az idő dimenziójába alászállva átmenetivé válik, esszenciáját tekintve azonban örökéletű az ilyen csomó.

Sőt, még ha a csomó kioldásának a szándéka is tórai előíráson alapszik, azaz maga a Tóra rendeli el a csomó kioldását, addig, amíg a csomó jelen van, az ennek dacára örök-entitásnak minősül. Sőt! A csomó megfelelő időben történő kioldásának az aktusa is örökkévalósággal bír, ha bár az időnek egy más szintjén. Ez analóg a *Tánjá* azon példájával, amelyben ki mondja, hogy „a léleknek a Végtelennel való egysége, örökké a felső szférákban... ám itt lent az idő dimenziójának korlátjai közé szorul.”⁴¹

Ez magyarázatként szolgál arra is, hogy – a szombati törvények szempontjából – az imaszíjakon lévő csomó miért számít állandónak, még azok szerint is,⁴² akik

[37] Lásd még korábbról, *Cáv* 44. lábjegyzet.

³⁸ Lásd *uo.* 9–10. bekezdés.

[39] A csomó kötése egyike azon 39 fő munkatevékenységnek, amely Szombaton tiltott (*Sábát* 73a.). A tórai törvény értelmében ez csak az „állandó csomókra” (*Sábát* 111b.) érvényes, más szóval arra a csomóra, amit azzal a szándékkal kötöttek, hogy az úgy is marad. Ha azonban valaki úgy köt csomót, hogy később azt még szándékszik kioldani, akkor, az ilyen csomó a tórai törvény értelmében nem „örök csomó”, így mentesül a szombati tiltás alól. A rabbinikus rendelkezés, azonban még az ilyen csomót is „örök csomóként” tartja számon, és ebből kifolyólag érvényes rá a szombati tiltás. Ha azonban úgy kívánunk csomót kötni,

hogy később, ám még ugyanazon a napon szándékunkban áll azt kioldani (ilyen például a cipőfűzők megkötése) az ilyenre nem tekinthetnénk állandó csomóként, és nem lenne megengedett. Lásd *Sulchán áruç*, *Orách chájim* 217. fejezet (lásd ott a megannyi részletet és árnyalást ehhez a törvényhez kapcsolódóan).

[40] Lásd még *Encyclopedia Talmudit* 2. kötet *iszuro chisuvo* kezdő szavakkal.

⁴¹ *Tánjá* 25. fejezet.

⁴² Lásd *Toszáfot*, *Eruvin* 97a. *ábájá* kezdő szóval; *uo.* *Mónáçhot* 35b. *misáát* kezdő szóval és *uo.* *Chulin* 9a. *vöidách* kezdő szóval. Lásd még *Széder hádorot* 4930 [és lásd még *Torá slémá* 12. kötet a *2Mózes* 12:16-hoz, 140. oldal 215. lábjegyzet.]

ügy tartják, hogy amúgy azt minden nap ki kell oldani, és újra kötni az azt követő napon.⁴³⁾

Az avatás nyolcadik napjának erénye

Ennek értelmében a Szentély felállítása a felavatásának ideiglenes első hét napján is maradandósággal bír, mindazon által nem egyenértékű annak nyolcadik napi felhúzásával, amikor „felépítették és nem szerelték szét” – az idézett szavak szó szerinti értelmében. Sőt, a nyolcadik napon „Kijött ugyanis tűz az Örökkévaló színe elől,⁴⁴ amely magasztos eseményre nem volt példa az azt megelőző napok folyamán.⁴⁵

Akárhogy is, a felavatás nyolcadik napja egészen rendkívüli esemény volt.

Csúszómászók tilalma

„Isten szerelme” után

A hetiszakasz ezt követően számol be Áron két fiának a haláláról, és tanítja meg, hogy miként előzhetünk meg a jövőben ehhez hasonló tragédiákat.⁴⁶

Áron fiainak a halála, mint közismert,⁴⁷ az Isten iránti „szerelmi” fellángolásnak azt a szintjét jelzi, ahonnan már képtelenség visszatérni az evilági keretek közé.⁴⁸ Ez arról tanúskodik, hogy a zsidó nép abban az időben olyan magas spirituális szinten volt, hogy óvintézkedéseket kellett eszközölni, hogy a zsidók lelke el ne emésztődjön az Isten iránti nagy hevületükben.

Mindazon által, nem sokkal ezek után, ugyanez a hetiszakasz ad utasításokat a

[43] Lásd *Hágáhot Mordecháj*, *Chulin* 1. fejezet. Lásd még *Likuté szichot* 9. kötet 256. oldal, és az ott idézett források.

[44] *3Mózes* 9:24.

[45] Lásd még korábban, *Cáv*, 9. bekezdés.

[46] *3Mózes* 10:1-től. Midrás *Vájikrá rábá* 12:1., Rási idézetében a *3Mózes* 10:2-höz. Lásd még Rási a *3Mózes* 16:1-hez.

⁴⁷ Hosszabban kifejtve az *Ácháre mot* 5649-ben és az *Ácháre mot* 5675-ben.

[48] Számos okkal lehet magyarázni Áron két fiának, Nádávnak és Ábihunak a halálát (lásd feljebb 46. lábjegyzet, valamint *Szifrá* és *Midrás Tánchuma* passzusait erre a hetiszakaszra, csakúgy mint *Bámidbár rábá* 2:23). Egy dolog azonban biztos: mindketten nagy szentek voltak. Az Írás ennek fényében úgy fogalmaz róluk: „Akik közel vannak hozzám, fognak felszentelni.” (*3Mózes* 10:3.; lásd ott Rási magyarázata: „Az általam nagyra becsülteken keresztül...akiket Isten szeret”).

Amikor Nádáv és ÁbiHu idegen tüzet kívántak bemutatni, az nem a lázadás, vagy az élvhajzászás végett tették. Azért tették, mert őszintén vágyták, hogy valóra váltsák a Szentély rendeltetését, ne-

vezetesen hogy elérjék a *Schiná* Izrael közepette lakozását. (Lásd *Szifrá* a *3Mózes* 10:1-re. Lásd még korábban, *Cáv* 9. bekezdés és ott a 41. lábjegyzet).

Egy még mélyebb szinten *Szifrá* fejtegeti ezt a *Smini* 32. bekezdésében: „Nádáv és ÁbiHu... vették” szavak ugyanis egy olyan tette utalnak, amit tisztán a benne lelt öröm motivált. Amikor új tüzet láttak (amely a mennyekből szállt alá) az istenség iránti intenzív öröm és szenvedély járta át őket, miközben” ezt a szeretetet még további szeretettel kívánták fokozni.” A haszid filozófia a *ráco* szóval utal erre a fajta szeretetre. Ez a kifejezést a *Jechezkel* 1:4-ből kölcsönözték (lásd még *Széfer Jöcirá*): *ráco vösov* – „Elemelkedés és visszatérés,” „előrenyomulás, és visszahúzódás.” Amikor a lélek megérzi Istennek a csodálatos és mindent átható nagyságát, amelyet képtelen feldolgozni a saját „edényein” keresztül, sem értelmén és szíve érzelmein át, nos, ekkor a *ráco* magával ragadó vágyakozása keríti hatalmába: rohanva tör-nyomul előre, hogy kitörjön ezekből az edényekből és korlátokból, azon szenvedélyvel és vággyal áthatottan, hogy egyesüljön az istennel. A *kálot hánefes* eszkatikus élménye keríti hatalmába, olyan mértékig magával ragadva, hogy azt már nem is bírja ki, és

rovarokra és csúszó-mászókra vonatkozólag,⁴⁹ amelyekről az ember amúgy is ösztönösen viszolyog és undorodik. Ez alapján felvetődik a kérdés, hogy vajon miként említhető ez a téma közvetlenül az előbb tárgyalt után?

A lényeg az alázat

A fenti látszólagos ellentmondás azonban azt tanítja, hogy bármely magasztos szinten is szóljon a Tóra, végső követ-

keztetésére a *kábálát ol* alázatának szellemében jut: „Mert én vagyok Isten, aki kihoztalak téged Egyiptom országából... hogy elfogadd parancsolataimat.”⁵⁰

Mert nézzük akárhogy, fizikai testünk korlátoltságából nem tudunk kilépni.⁵¹ Másfelől pedig, a pozitív megközelítésben, a test önmagában is egy olyan magasztos spirituális szintről gyökerezik, amely túlmutat az emberi értelmén és felfogó képességen,⁵² ennek értelmében

ennek égő hevületében végül elporlad. A test és általában a fizikai világ szorító korlátjai elől fut, menekül: „szomjúhozok reád lelkem..látván erődet és dicsőségedet” (*Zsoltárok* 63:2–3.). Ez az érzés pedig csak egyre inkább erősödik, egészen addig a pontig, amíg el nem éri a „betegie vagyok a szerelemnek” érzését (*Énekek éneke* 2:5.; lásd még Maimonidész, *A megtérés szabályai* 10:3.), amely a lélek teljes elragadtatásában teljesedik ki – „epedt is a lelkem az Örökkévaló udvarai után” (*Zsoltárok* 84:3.). EZ a ráconak és a kálot hánefesnek az elve. (Lásd *Tánjá*, 3. és 50. fejezetek.)

A ráconak az ellentéte a *sov*, más szóval a visszahúzódás. A lélek érthető módon arra vágyik, hogy elhagyja a testet, és ezt a világot, ezzel szemben az isteni akarat az, hogy az ember ebben a világban élve teremtsen meg ott „az isteni hajlékot az alsóbb világokban” (*Midrás Tanchumá*, *Nászo* 16.; lásd még *Tánjá* 36. fejezet). Az embernek úgy helyes, ha kontroll alatt tartja a vágyait, és bizony nem csak a fizikait, hanem még a spirituálisokat is. A *kábálát ol* elvének megfelelően kell elfogadnia az isteni akaratot, és ebben a világban élnie, hogy megőrizze a Tórát és a *micvák*at azok szó szerinti értelmében. Egy felől „Az Örökkévaló, a ti Istenetek után járjatok” (*5Mózes* 13:5.) – tehát a *ráco* módján, attól áthatva, ám mindezt a „öt féljétek, az ő parancsolatait őrizzétek meg” (*uo.*) keretein belül – tehát a *sov* módján és annak érzésétől áthatottan (*Likuté Torá*, *Röé* 19d.). Lásd még szintén *Likuté szichot* – *Smot* 154-155. oldalakon.

A haszid filozófia ennek fényében magyarázza, hogy Nádávnak és Ábihunak a vétke az volt,

hogy hagyták hogy a *ráco* érzése vegye őket körül – „mikor közeledtek az Örökkévaló színe elé és meghaltak” (*3Mózes* 16:1.), a *sov* célkitűzésének az árán. Lásd még *Likuté szichot* 3. kötet 988. oldaltól, különösen ott a 8* lábjegyzet.

[49] *3Mózes* 11. fejezet.

[50] *Uo.* 11:45, és Rási – *Szifrát* idézve – erre a versre.

[51] Egy, a mezericsi Mágidtól az Álder Rebbének mesélt történet megvilágításában érthetjük meg jobban, hogy ezen mondat mit is von valójában maga után. A Mágidnak egyszer látomása volt, amelyben Mózeset látta, hogy gyermekeket tanít a következő versre: „És leborult Ábrahám arcára és nevetett; mondta pedig szívében: vajon a száz évesnek szülessék-e?” (*1Mózes* 17:17.) Mózes azt mondta, hogy „minden kommentárnak (Ábrahám nevetésének a valódi jelentésére vonatkozólag, lásd *Midrás Brésit rábá* 47:4.) igaza van; mindazon által, a bibliai vers annak egyszerű, szó szerinti értelméből sem veszít a többi értelmezési szintjétől függetlenül. Ha pedig azon csodálkozunk, hogy miként kételkedhetett Ábrahám Isten szavában, nos, erre az a válasz, hogy teste [öregsége miatt]. „Még a szentek testje is húsból van.” *Kovec michtávim–Töhilim*, a *Töhilim Ohel Joszéf Jichákh*hoz mellékelve, 197. oldal. [Lásd még Maimonidész, *Smoná prákim* 7. fejezet, a *2Mózes* 33:20 kommentárjában.

[52] Lásd még *Torá or*, *Eszter* 90b-c. *Széfér hálikutim–Cemách cedek*, *mem*, 743. és 745. oldalakon.

[53] Lásd még feljebb, 32. lábjegyzet.

pedig saját belső lényegéből fakadóan kapcsolódik olyan eszmékhez, amelyek túlmutatnak az emberi felfogó készségen.

Ennek gyakorlati következménye az, hogy legyen szó bármiről, létünk a *kábálát ol* alázatán múlik, még akkor is, ha

már nagyon magas szintre értünk fel. A *kábálát ol* jelenléte nélkül ugyanis, még az is elképzelhető hogy az illető olyan mélyre süllyed, hogy az említett utálatos dolgokat is megeszi Isten ments.⁵³

(5710–1950.

Smini hetiszakasz szichájából)

---

[54] 2Sámuel 6:14.

III.

Dávid király és a haszidok tánca

Dávid önfeladt tánca

11. A hetiszakasz haftarája arról ad számot, hogy miként vitte Dávid király Isten bárkáját a gáti Oved-Edomból házából Dávid városáig. Ezen út során pedig „Dávid pedig táncolt egész erővel az Örökkévaló színe előtt; Dávid fel volt övezve len-éféddal.”⁵⁴ Amikor Dávid városához értek, pedig a háftára úgy fogalmaz, hogy „Dávid király ugrált és táncolt Isten színe előtt.”⁵⁵

A két vers – amelyek közül az első a városon kívülre, míg a második a városon belülré utalt – abban különbözik egymástól, hogy:

a) Az első úgy fogalmaz, hogy „Dávid fel volt övezve len *éfad*-köténnyel,” míg a másodikban erről nem esik említés.

b) Az első csupán annyit mond, hogy „Dávid táncolt,” míg a második vers úgy fogalmaz, hogy „Dávid ugrált és táncolt.” Vajon mit tanítanak számunkra ezek az eltérések a megfogalmazásban?

A történetnek van egy másik részlete is, amely szintén magyarázatért kiált: Amikor Michál, Saul király lánya látta, hogy „Dávid király ugrált és táncolt,” gú-

nyolódni kezdett rajta,⁵⁶ amire Dávid azt felelte neki: „Az Örökkévaló színe előtt, aki kiválasztott engem inkább, mint atyádat... hogy még ennél is alázottabbnak látszanám...”⁵⁷

Ha csak örömeinek okát kellett elmagyaráznia; akkor minek kellett közbevetnie, hogy „aki kiválasztott engem inkább, mint atyádat”?

Éfod mellény, a prófécia munkaruhája

12. Maimonidész⁵⁸ magyarázata szerint a len *éfad*-mellény, nem az a bizonyos *éfad* volt, amely egyike volt a nyolc kohanita papi-öltözetnek. A főpap *éfad*-ját ugyanis nem csak lenből, hanem kék- és vörös gypjú⁵⁹ további felhasználásával készítették el. Ezen értelemezés alátámasztásaként Maimonidesz idézi azt, amit Sámuel prófétáról ír a Biblia⁶⁰ aki ugyancsak nem kohanita pap, hanem levita volt,⁶¹ tehát nem viselhette volna a főpapi *éfad*ot, hogy „fiú len-*éfad*dal övezve.”⁶²

Maimonidész ennek értelmében magyarázza, hogy a len *éfad* egy olyan ruha volt, amit a „próféták tanítványai hordtak,⁶³ egy olyan valaki, aki méltó volt

^[55] Uo. 16.

^[56] Uo. 20.

^[57] Uo. 21.

^[58] *A szentély felszerelésének szabályai* 10:13.

^[59] 2Mózes 28:6.

^[60] Ezen *szichán*ak a további, nyomtatásba nem került részében található egy hosszabb magyarázat arra, hogy Maimonidész miért Sámuel prófétát

említi, mint döntő bizonyítékot, és nem Dávid királyt, aki len *éfad*ot viselt – ami pedig látszólag erősebb bizonyítékként hatna, mivel Dávid nem a Lévi törzs leszármazottja volt.

^[61] Lásd Jeruzsálemi Talmud, *Mögilá* 1:12. valamint *uo. Bráchat* 4:1. Lásd még *Zohár* 2:148a. és *Nicucé orot* valamint *Nicucé Zohár* ott.

^[62] *1Sámuel* 2:18.

arra, hogy a szent szellem (*ruách hákodes*)⁶⁴ nyugodjon rajta. Ezzel a ruhával jeleztek, hogy elérte a főpap szintjét, aki az *éfod* és a *chósen* ruháin keresztül beszélt a szent szellemtől áthatva.”

Tudjuk, hogy a prófécia egy emelkedett állapotot tükröz, ugyanis „a Sechiná csak az olyan emberen nyugszik, aki bölcs, erős, tehetős és termetes,”⁶⁵ más egyéb kvalitásai mellett.⁶⁶ Mindazon által, még ebben az állapotban is fontosak a ruhák, s azok minősége, olyannyira, hogy az Írás azt mondja: „Levetette ő is ruháit és prófétált ő is...”⁶⁷ Aki tehát len efodot hordott, az ezzel jelezte, hogy készen áll arra, hogy a szent szellem nyugodjék rajta.

Maimonidésznek ezen magyarázatára a Jeruzsálemi Talmudban is találunk forrást.⁶⁸ Ugyanis írva van, hogy Nov városában 85 kohén viselt *éfodot*⁶⁹, mire a Tamud felteszi a kérdést: „Vajon egynél több főpap lett volna?” – és a következő választ adja – „Valójában csak egy főpap volt, de mindezek méltóak voltak a főpapi tisztségre”, és ezért viseltek a főpapéhoz hasonló *éfod* mellényt. Ez az értelmezés megegyezik Maimonidész magyarázatával.

Előkészület a próféciára

13. A prófétálásra való felkészülés egyik módja az elkülönülés.⁷⁰ Ez általában ez a város elhagyását jelenti. Amikor Dávid király úton volt, a városon kívül volt. Ez volt az elsődleges helye a próféciára való felkészüléshez, így ennél a pontnál meg is említik, hogy len efodot viselt magán.⁷¹

Szintén ott történt, hogy „minden erejével táncolt Isten előtt,” ugyanis a Sechiná csak ott nyugszik, ahol öröm leledzik.⁷² A versben feltűnő *מכרכר* (*mechárkér*; táncol) szót „dicsőítettnek” is lehet fordítani:⁷³ ezek szerint tehát dalokkal és dicsénekekkel hódolt az Örökkévalónak, hogy próféciát idézhessen elő általuk, ugyanis mint az ismert, a dalok és dicsénekek életre keltik az emberben lappangó szunnyadó spirituszt.⁷⁴

Az öröm végtelen kifejezése

Amikor az Írás a Dávid városában tapasztalt örömről beszél, a *מפזז* (*möfázéz*; hagyományosan ugrottnak fordítjuk) kifejezést használja, amely az intenzív, féktelen táncolásra utal.⁷⁵ A városon kívül ez nem volt olyan intenzív, sőt még az is megesett hogy nem is táncoltak.⁷⁶

[63] Szó szerint „próféták fiai”, amely bibliai kifejezés a próféták tanítványaira utal, akik a prófécia szintjére törtek. Lásd Maimonidész, *A Tóra alapjainak szabályai* 7:5.

[64] A Szent spiritusz (*ruách hákodes*) a prófécia egy formája, egy olyan fajta éles látás, lényeglátás, ami túlmutat a normális érzékelés természetes határain. Lásd Jehudá hálévi rabbi, *Kuzári* 5:12.; és lásd még *Chidusé háRámbán* a *Bává Bétrá* 12a-hoz.

[65] *Sábát* 92a.

[66] Lásd *Nödárim* 38a.; *Kidusin* 70b. Lásd még *A Tóra alapjainak szabályai* 7:1. és *Smoná prákim*, 7. fejezet.

[67] *1Sámuel* 19:24.

[68] Jeruzsálemi Talmud, *Szánhedrin* 10:2.

[69] *1Sámuel* 22:18.

[70] *A Tóra alapjainak szabályai* 7:4. Lásd még *Cvát háRIBÁS* 82. fejezet, és ott a lábjegyzetek.

[71] Lásd *Möcudot Dávid* a *2Sámuel* 6:14-hez.

[72] *Sábát* 30b.

[73] Lásd *Tárgum Jonátán* erre a versre.

[74] *Torá or*, *Vájchi* 102a. oldal; *Derech micvotéah*, *Micvát hálél*.

[75] Lásd *ReDáK* és *Tárgum* a *2Sámuel* 6:16-hoz.

[76] Követve a *Tárgum* fentebbi, 73. lábjegyzetben közölt értelmezését.

A haszid filozófia értelmezésében, a tánc egyfajta kifejezése annak a mindent átható öröm érzésének, amely lényünk legmélyéig hatol, még a lábakat is átjárva.⁷⁷

Ezek alapján már érthetővé válik, hogy a *möfázéz* kifejezését miért csak a második versben használja az Írás: a városon kívül tapasztalt öröm egyfajta eszközt testesített meg, nevezetesen proféciára való felkészülésnek az eszközt, mégpedig a Sechiná lakozásának az érdekében. Ezen öröm ebből kifolyólag viszont korlátozott volt, és nem tudott mindent áthatni. A Dávid városában tapasztalat öröm ezzel szemben, semmilyen célt nem szolgált (hanem magától jövő kifejeződése volt az öröme), így korlátlan volt, a maga *möfázéz* módján megnyilvánulva.

A már nem méltányolható féktelenség

14. Ezek alapján már érthetővé válik, hogy Michál, Saul lánya miért utasította el Dávid király ugrálását és táncát Isten színe előtt Dávid városában. Tórai törvényrendelet tiltja, hogy a királyt olyan állapotban lássuk, amely esetleg rombolólag hathat a király tekintélyére, amelyről a Tórában is olvasunk: „tehetsz magad fölé királyt”;⁷⁸ „akinek félese mindig rajtad van.”⁷⁹

Ugyanis a királynak a nép jelenlétében tanúsított túlradó öröme még elfogadható és érthető volt, hiszen a profécia előkészületét

szolgált. A Dávid városán belüli ugrálás és tánc azonban nem valamilyen méltányolható célt szolgált, hanem egy önkéntelen kifejezése volt a túlradó öröme, ezzel átlépve az értelem és az elfogadhatóság határait.

Saul és Dávid

15. Ez az értelemzés magyarázatként szolgál arra is, hogy Dávid miért úgy válaszolt neki, hogy „aki kiválasztott engem inkább, mint atyádat.” Ezekkel a szavakkal a kettejük (Dávid és Michál apja) Isten-szolgálatára közti különbségre célzott: Saul Isten szolgálatára a racionális megfontolásokon alapult, és éppen ezért nem akarta teljesen száműzni Ámálékot.⁸⁰ Racionális megközelítésben, érdekes kímélni „az apró jószág és a marha legjaván azért, hogy áldozzanak az Örökkévalónak, a te Istenednek,” ahogy azt Saul mondta Sámuelnek.⁸¹ Dávid ezért mondta: „aki kiválasztott engem inkább, mint atyádat”: Saultól, aki a józanész számításait követte, egy királyságot oroztak el, aminek kifejezetten Dávidra kellett átszállnia: „engem rendelve fejedelmül.”⁸² Dávid azonban nem a ráció, hanem a feltétel nélküli alázat mentén szolgált az Örökkévalóval. Ahogy arra az Írás is utal: „és szolgálom, Dávid.”⁸³ Ha azt szeretnénk, hogy a királyság hosszú életű legyen, akkor abban a *kábálát ol* Isten-szolgálatának is jelen kell lennie – „és még jobban meg leszek alázva... és el leszek nyom-

[77] Lásd *Keter sém tov* 179. fejezet; *Likuté Torá*, *Sir hásim* 48c. oldal; *Or háTorá – Vájikrá* 2. kötet 580. oldaltól.

[78] 5Mózes 17:15.

[79] *Szánhedrin* 22a.

[80] Lásd *1Sámuel* 15. fejezet.

[81] *Uo.* 15:15.

[82] *2Sámuel* 6:21.

[83] *Jechezkel* 37:24-25. Lásd még *2Sámuel* 3:18., 7:5., stb.

va...” a józanész bármi nemű korlátozósa nélkül.⁸⁴

A haszidok tánca

16. Fentiek azt a Rebbék által is követett haszid szokást alapozzák meg, hogy szombaton és ünnepnapokon rendre táncolnak és tapsolnak. A Talmudi szabályozás tekintetében, ez a szokás a halacha szemszögéből külön magyarázatot igényel,⁸⁵ meg nem változtatva azt a tényt, hogy ez a bevett gyakorlat. A szokás valódi, belső tartalmának értelmét az alábbiakban lehet megvilágítani:

[⁸⁴] A józanész megfontolásait figyelmen kívül hagyni ostobaság. Az ostobaságnak azonban két szintjét különböztetjük meg: az irracionálist (ami az értelem alatt van, illetve azzal szembemenő), illetve a ráció feletti (transzcendens értelem). Az előbbit a gonosz ostobaságának hívjuk, mint pl. a „senki sem vétkezik, amíg az ostobaság szelleme belé nem költözik” (Szo^{tá} 3a.): isteni lelkével ekkor nem töpreng el, s minden, amit tesz, az olyan, mint a vadállatoké, akik semmit sem tudnak, és semmit sem visznek figyelembe (Zohár 1:121a.).

Egy olyan cselekményre, amely meghaladja az értelmet (értelem feletti viselkedés) pedig a „szentség ostobaságának” hívjuk. Ez akkor van jelen, amikor az illető olyan lelkes a parancsolatok és a szentséget illetően, hogy még kötelességein felül fog cselekedni, hogy viselkedése is túllépjen a józanész megfontolásain, ami pedig kívülről nézve olykor ostobának tűnhet. A Talmud (Kötubot 17a.) ennek értelmében utal Ráv Smuel ben Ráv Jichakra, aki három pálma gallyal táncolt a menyasszony előtt, amiket egymás után feldobott, majd elkopott a megfelelő sorrendben. Tette ezt azért, hogy megőrizze a menyasszonynak és vőlegénynek a megőrvendeztetésére vonatkozó parancsolatot, hogy ezzel boldogítsa őket. Ráv Zérá a tiszteletreméltó bölcs ezen viselkedéséhez a következő szavakat fűzte: „Az öregember még szegénybe hoz minket” (helytelen, „ostoba” viselkedésével). Amikor Ráv Smuel meghalt, egy

Egyre közelebb kerülünk a Messiáshoz.

Valójában már közvetlen a Szentély pusztulása után elkezdünk közeledni a Messiáshoz, ahogy azt a Midrás is mondja, hogy a Szentély pusztulását követően a téhen bőgésének idejéig tartott, míg Izrael megmentője meg nem született.⁸⁶ Ennek értelmében pedig minden pillanattal egyre közelebb kerülünk a korszakhoz, amikor „Dávid szolgám legyen király felettük” – egész Izrael felett – „fejedelmük lesz nekik örökre.”⁸⁷

Ezzel összhangban pedig a Maimoni-

tízszlop tűnt fel, amely elválasztotta őt a többiekől – ami a hagyomány szerint csak egy, legfeljebb két emberrel történik meg egy nemzedék alatt (tehát csak különösen nagy szentek érdemében). A történet arra a következtetésre jut, hogy Ráv Smuel ezen kiváltságában furcsa viselkedése érdemében részesült, ahogy azt a Talmud is alátámasztja: „Ostobasága” segítette őt. Más szóval, a parancsolat teljesítésében való lelkes részvétele, bár kívülről nézve talán furcsa színt kölcsönözött neki, mindazon által egy még magasabb szint eléréséhez segítette őt. A szentség ostobasága tehát, a totális *kábálát ol* jegyében végzett Isten-szolgálat, teljes önmegtadással, figyelmen kívül hagyva az egyén elméjét és értelmét. Dávid királynak az itt tárgyalt Isten-szolgálat is ilyen volt. Lásd még Maimonidész, *A luláv szabályai* 8:15. (részben lejjebb idézve, 88. lábjegyzet).

A két „ostobaságnak” az elvét, és a napi Isten-szolgálat következményeit lásd *Likuté szichot – Brésit* 105. oldalon elszórtan és a 82–83. lábjegyzetekben ott; valamint *Likuté szichot – Smot, Trumá* 2. rész 123. oldaltól.

⁸⁵ Lásd Bécá 36b. Sulchán áruch, Orách chájim 339:3. Minchát Elázár 1:29. responzája. [Lásd még Ésel Avrahám–Butstadt és Nimuké orách chájim, a Sulchán áruch ezen bekezdésére.]

⁸⁶ [Midrás Échá rábá 1:51.] Lásd még *Likuté szichot* 2. kötet *Dvárím*.

⁸⁷ *Jechezkel* 37:24–25.

dész által előírtaknak megfelelően viseljük magunkat – azaz a „Dávid, az én szol-

gám” módján: ugrálva és táncolva Isten színe előtt.⁸⁸

(5716–1956. *Smini hetiszakasz szichájából*)

---

⁸⁸ A *luláv szabályai* 8:15: „Az embernek a parancsolatok teljesítésében lelt öröme, és Isten iránti szeretete, aki azokat megparancsolta, az Isten-szolgálat legmagasabb szintű aktusait teste-

sítik meg. Dávid, Izrael királya ennek értelmében mondta, hogy „még ennél is alázatosabb leszek.. Dávid király ugrált és táncolt Isten színe előtt...”

TARTALOMJEGYZÉK

Smini

I. A kóserság szimbolikus tanítása	3
II. Isten szerelme és az alázat örök parancsa	12
III. Dávid király és a haszidok tánca	16

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: szichot@zsido.com